

דף י"ב

אין מעברים את השנה בשני רעבון תנו רבנן, אין מעברים את השנה בשני רעבון, מפני שהתבואה הישנה נגמרה וצריכים לאכול מן החדש, ואם יעברו את השנה התבואה החדשה תהיה אסורה חודש נוסף עד ט"ז בניסן. ושנינו בברייתא, רבי אומר על הכתוב: "וְאִישׁ בָּא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בְּכֹרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׁעָרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלָנוּ וַיֹּאמֶר תֵּן לְעָם וַיֹּאכְלוּ". "לֶחֶם בְּכֹרִים" משמע שעכשיו היה מבכר. ואין לך בכל ארץ ישראל מקום שממהר לבשל פירות יותר מבעל שלישה, ולא בכרה אלא מין אחד. ומהכתוב "לֶחֶם שְׁעָרִים" לומדים שלא היה מחטים, ומהכתוב "תֵּן לְעָם וַיֹּאכְלוּ" לומדים שהמעשה היה אחרי שהעומר קרב והחדש הותר. אמור שאותה שנה היתה ראויה להתעבר 199²⁰⁰. ואלישע לא עיברה²⁰¹ מפני שהיתה שנת בצורת²⁰², והיו הכל רצים לבית הגרנות.

אין מעברים שנה לפני ר"ה ופני הדחק מעברים תנו רבנן, אין בית דין יושבים לפני מיד אחר ר"ה ואין מעברים אלא אדר ותעבר²⁰³, ואם עיברה אינה מעוברת. אבל מפני הדחק מעברים אותה אחר ראש השנה מיד²⁰⁴. ומודיעים לגולה אחר ראש השנה שעוברנה. ואף על פי כן, אין מעברים אלא אדר, עושים שני אדרים²⁰⁵.

מחשבים את עיבור השנה לפני ראש השנה שואלת הגמרא, ממה ששלחו לרבא איגרת אבל לא מגלים עד לאחר ראש השנה בלשון רמזים, זוג בא מרקת, מטבריא. ותפשו נשר, חיל הרומאים, זוג, שני תלמידי חכמים, ובידם דברים הנעשה בלזו, תכלת שעושים אותה בלזו²⁰⁶. בזכות הרחמים ובזכותם יצאו בשלום. ועמוסי יריכי נחשון, הנשיא שבארץ ישראל²⁰⁷, בקשו לקבוע נציב אחד, להוסיף חודש אחד על השנה לעברה, ולא הניחן אדומי הלז, מלכות הרשעה שגזרה עליהם גזירה.

199 על האביב שכשהגיע ניסן עדיין לא היה רוב האביב, שהרי לאחר ששה עשר בניסן לא ביכרו אלא השעורים, ולא נקרא חודש האביב. רש"י

200 וי"ל שמסתמא כיון שבעל שלישה שהיא הקלה שבארץ ישראל לא ביכרה אלא מין אחד ש"מ שגם פירות האילן לא היו. וא"ת ושמא לא היו ביהודה אבל בעבר הירדן ובגליל היו. וי"ל שגם זאת שומעים ממה שבעל שלישה שהיא הקלה לא ביכרה. תוס'.

201 שואם אלישע עיברה לא יתכן שלא היו מוצאים בכמה מיניסן אחר העומר. תוס'.

202 בכתובים משמע שהיתה שנת בצורת. רש"י.

203 מפני שיש שכחה בדבר קודם שיגיע ויזולזל בחמץ. רש"י.

204 שמא לא יהיה שם בית דין מופלה סמוך לאדר, או שמא יבא המלך הרומי ויעכב בידם. רש"י

205 אין מעברים את כל שאר החודשים מהכתוב באסתר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר, ואם מעברים חודש אחר אדר אינו החודש השנים עשר. תוס'.

206 כמו שא' בסוטה היא לזו שצובעין בה תכלת. רש"י.

207 שהוא מזרע נחשון בן עמינדב הראשון מהנשיאים. רש"י.

אבל בעלי אסופות נאספו וקבעו לו נציב אחד, בירח שמת בו אהרן הכהן, בחודש אב. וראיה שמפני הדחק מעיינים בעיבור השנה לפני ראש השנה? עונה הגמרא, מחשבים את העבור לפני ראש השנה אבל לא מגלים שיעברו את השנה עד לאחר ראש השנה, כדי שבני הגולה לא ישכחו.

ונציב הוא לשון ירח, חודש כמו שכתוב בספר מלכים: "וְלְשִׁלְמָה שְׁנַיִם עָשָׂר נְצִיבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יְהִיָּה עַל הָאָחָד לְכִלְכֵּל", והרי כתוב: "וְנִצִּיב אֶחָד אֲשֶׁר בְּאַרְצָךְ". רב יהודה ורב נחמן, אחד אמר שנציב אחד ממונה על כולם, ואחד אמר נציב אחד כנגד חדש העיבור, שאותו נציב היה מכלכל אותו בשנה מעוברת באדר השני.

אין מעברים משנה לחברתה ולא ג' תנו רבנן, אין מעברים שנה זו מפני צורכי שנה שנים זו אחר זו הבאה, אלא השנה הצריכה היא שתתעבר²⁰⁸. ולא

שלוש שנים זו אחר זו, שאם כן השנים משתנות מתיקונם, וניסן השלישי יבוא באמצע הקיץ²⁰⁹. אמר רבי שמעון מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ועיבר שלש שנים זו אחר זו. אמרו לו אין משם ראייה, בית דין ישבו אחרי כן בכל שנת עיבור ועיבור וקבעוה²¹⁰.

אין מעברים שנה בשביעית ומוצאי שביעית בית ר"ג היו מעברים במוצ' שביעית בשביעית, ולא במוצאי שביעית²¹¹. אימתי

רגילים לעבר? ערב שביעית, להוסיף חודש לעבודת קרקע. של בית רבן גמליאל היו מעברים במוצאי שביעית, ולא חששו אם נגמרה התבואה הישנה²¹². ונחלקו במחלוקת התנאים בברייתא, אין מביאין ירק מחוצה לארץ, ורבותינו התירו. ואמר רבי ירמיה שנחלקו אם חוששים לגושיהם, שמא יבוא עם הירק מגוש ארץ העמים שמטמא באהל ויטמא טהרות של ארץ ישראל²¹³.

208 רש"י פירש שלא מעברים שנה זו שאינה צריכה להתעבר רין כדי לתקן את השנה הבאה, ואין הלשון משמע כן. אלא נראה שאין מחשבים בשנה זו על שנה שלאחריה לסמוך על אותו חשבון שלא לעשות חשבון אחר. תוס'.

209 ולא שלש שנים זו אחר זו רצופות שלא יבא ניסן ופסח באמצע הקיץ כפירש"י. וק"ל למה רק ג' אפ' שנים. ונראה כלשון אחר שפ"י בקונטרס שאין מעברין ג' שנים שאין קובעים בפעם אחת שלש שנים מעוברות כל אחת בזמנה. ולפ"י זה לא יתכן מה שפירש משנה לחבירתה. תוס'.

210 ולא סמכו על אותו מנין. אלא מפני שר"ע היה חכם גדול ובקי בעיבור השנה והוא עומד ליהרג באו בית דין וישבו עמו ועיינו בעיבור שלש שנים בימיו. ובית דין ישבו וקבעו אחת אחת בזמנה ולא עיברו שלש שנים רצופות. שהרי אמרו ש מפני הדחק מחשבים, ולא מגלים. ל"א שלא יעיינו בעיבור שלש שנים זו אחר זו בישיבה אחת, ואפילו לעברן בזמנן. רש"י.

211 לא בשביעית שמאריכים עליהן איסור עבודת קרקע. ולא בשמינית, לפי שכלה הישן ומאריכים איסור החדש. רש"י.

212 ססבר שמביאים ירק ותבואה מחו"ל לא"י, מאותה שחרשו וזרעו בשביעית והתירם עומר של שביעית. רש"י.

213 רש"י פירש שמטמא באהל, וקשה ממה ששנינו במסכת אהלות שגוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ומשא אבל לא באהל. ומה שמשמע בשבת דף טו: ובנוזר דף נד: שמטמא באהל הוא דווקא בארץ העמים, אבל אם הביא מעפרה לא"י לא מטמא באהל. לכן צ"ל דהכא שלא יטמאו במגע ומשא. תוס'

אין מעברים מפני הטומאה תנו רבנן, אין מעברים את השנה מפני הטומאה, ר"י אומר מעברים כשהנשיא היה חולה ואמדוהו למות בערב פסח או ששה ימים קודם ויהיו טמאים²¹⁴. רבי יהודה אומר מעברים, וכן היה בחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה, ובקש רחמים על עצמו, שימחל לו העון²¹⁵ ²¹⁶, כמו שכתוב בדברי הימים. רבי שמעון אומר, אם עיברו מפני הטומאה מעוברת. אלא חזקיהו ביקש רחמים על עצמו מפני שאין מעברים אלא אדר, והוא עיבר לאחר שקידשו את החודש לשם ניסן ועשאו אדר השני. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני שלא כדין, ולא עיבר את השנה.

ר"א מעברים מפ' הטומאה טומאה הגמרא שואלת שממה ששנינו שרבי יהודה אומר דחוייה בציבור שמעברים את השנה מפני הטומאה ראייה שרבי יהודה סובר שטומאה היא דחוייה בציבור. בקושי הותרה טומאה בציבור, ומחזרים לעשותו בטהרה כל כמה שאפשר. והרי שנינו בברייתא, הציץ מרצה על טומאת זבחים לעלות לרצון בין שישנו על מצחו של כהן גדול בשעת טומאה, ובין שאינו על מצחו בשעת טומאה דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר עודו על מצחו מרצה, אין עודו על מצחו אינו מרצה. אמר לו רבי שמעון, כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה²¹⁷!. אמר לו רבי יהודה, הנח ליום הכיפורים שטומאה הותרה בציבור, ואין צריך לריצוי ציץ²¹⁸. וראייה שטומאה בציבור הוא היתר גמור?

יש לשנות אין מעברים מפ' הטומאה ואם עיברו מעוברת ר"א אינה מעוברת עונה הגמרא, ולטעמך, הברייתא עצמה קשה, שרבי יהודה אומר שמעברים את השנה מפני הטומאה, ורבי יהודה אומר שחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה ביקש רחמים על עצמו, שחטא בדבר זה! אלא יש להשלים את החסר ולשנות כך, אין מעברין את השנה מפני הטומאה, ואם עיברוה מעוברת.

214 או שהיה רובן טמאים בסוף אדר, וכלה אפר הפרה ואינם יכולין למצוא עכשיו פרה אדומה אין מעברין בכך, אלא יעשו בטומאה. רש"י.

215 ולקמן הק' הואיל ואמר ר' יהודה מעברין למה ביקש רחמים על עצמו?

216 רש"י מפ' שעיבר השנה מפני הטומאה שנטמאו בימי אחז אביו מעבודה זרה שנטמא כמת, וידע שלא יספיקו כולם לבא וליטור עד הפסח ועיבר את השנה. ואע"ג שטומאת ע"ז מדרבנן שמא מאותה שעה גזרו עליה. שהרי דרשו שם מהכ' שבדברי קבלה. ובירושלמי א' שמצאו את גולגלתו של ארונה היבסי תחת המזבת. ותימה שהרי היו יכולין ליטור ולמה עיברוה, הרי די בהזאת שלישי ושביעי וכל ימי בית ראשון היה להם אפר פרה של משה. ושמה לא היה להם הדבר מזומן להטור. תוס'.

217 לא היה יכול לדייק משאר הקרבנות שתמיד הציץ היה על מצחו, כמו שמשמע בפ' האומר הקם להם ציץ שבין עיניך, משמע שהיה על מצחו אפי' שלא בשעת העבודה. תוס'.

218 תוס' כתבו שמה שטומאה הותרה בציבור אין הדבר תלוי בציבור כמו שא' בפ' הוציאו לו. שהרי פר יוה"כ וחביתי כהן גדול ופסח שהוא קרבן יחיד ודוחים שבת וטומאה. ופר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז וחגיגה הם קרבן ציבור ואין דוחים. אלא נקוט כלל זה בידך, כל שזמנו קבוע דוחה ואפילו של יחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה ואפילו של ציבור. תוס'.

רבי יהודה אומר אינה מעוברת, שהטומאה בציבור היא היתר ועיברוה שלא לצורך.

לר"ש מעברים לכתחילה מפ' הטומאה לת"ק לכתחילה לא

ושואלת הגמרא אם כן במה חולק רבי שמעון שאומר אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת על

התנא קמא? אמר רבא, שהם חולקים בלכתחילה, התנא קמא אומר שאין מעברים לכתחילה, ולרבי שמעון מעברים לכתחילה. ורבי שמעון אומר מעוברת אגב מה שרבי יהודה אומר אינה מעוברת. וכן שנינו בברייתא, אין מעברין את השנה מפני הטומאה לכתחילה. רבי שמעון אומר מעברין וחזקיה בקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר, והוא עיבר ניסן בניסן.

חזקיה טעה במה שאין מעברים את השנה בל' אדר שראוי לקובעו ניסן

הגמרא שואלת על מה ששנינו שאין מעברים אלא את חודש אדר, וחזקיה המלך עיבר את חודש ניסן בניסן. האם חזקיה חולק על הדרשה מהכתוב: "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֳדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה", זה ניסן ואין אחר ניסן ואין אחר ניסן. משקבעת את החודש לחודש ניסן אין אתה יכול לעשותו אדר ואת החודש האחר ניסן. ואומרת הגמרא שחזקיה טעה במה שאמר שמואל שאין מעברים את השנה ביום השלשים של אדר. אם לא ישבו עד יום זה בעיבור השנה, לא יעברו אותה עוד מפני שהיום היה ראוי להקבע לניסן אם אדר היה חסר. ובתחילה חזקיה סבר שלא אומרים הואיל וראוי ועיבר את השנה ביום השלשים של חודש אדר, ולבסוף הודה וביקש רחמים על עצמו. וכן שנינו בברייתא, אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר, הואיל וראוי לקובעו ניסן.

מחצה טמאים ומח' טהורים ונשים משלימות

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני. ואמר רב אשי כגון שישראל היו מחצה טמאים ומחצה טהורים²¹⁹, והנשים משלימות לטהורים, ועודפות עליהם²²⁰. מתחילה חזקיה סבר שנשים בראשון חובה, פסח ראשון הוא חובה לנשים, וכיון שמיעוטם של ישראל הם

219 מחצה הוא לאו דווקא, אלא כמו שמפרשים שמהזכרים היו טמאים יותר מהטהורים, ורובן של הנשים היו טהורות עד שהנשים הטהורות משלימות את מחצה הטהורים ועודפות עליהם. שכשאתה מונה אנשים ונשים כאחת בטמאים ובטהורים, נמצאו יותר טהורים מטמאים. ובפרק האשה נחלקו בדבר יש מי שאומר שיש לנשים חובה בהבאת פסח ראשון, ויש מי שאמר שהוא רשות לנשים, וחזקיה סבר שנשים בפסח ראשון חובה והן מצטרפות, והטמאים הם מיעוט, ולבסוף סבר נשים בפסח ראשון רשות ולא מצטרפות והטמאים הם רוב. ואיש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נידחים. רש"י.

220 ונשים תוס' שואלים שבפ' כיצד צולין נח' כשהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים. רב אמר הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ורב כהנא אמר טהורים עושים את הראשון וטמאים עושין את השני. ויש שאמר שרב כהנא אמר שהטהורים עושים את הראשון והטמאים אין עושים לא את הראשון ולא את השני. אם הסוגיה כרב או כלשון השנייה ברב כהנא למה לי משלימות די בעדיפות. וללשון הראשון בר"כ למה לי עדיפות די במשלימות. וי"ל שנקטו משלימות ועדיפות לומר שחזקיה עשה לכל הלשונות שלא שלא כתורה ולכך ביקש רחמים על עצמו. והיה אפשר לתרץ שלבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות, ולכך ביקש רחמים שלא עשה כדין כשעשה פסח שני, אלא שאנו מדברים לפי ר"ש שאומר בפ' האשה שנשים בראשון רשות. תוס'.

טמאים, הטמאים נדחים לפסח שני. ולבסוף חזקיה סבר שנשים בראשון רשות, והטמאים הם רוב ישראל החייבים בפסח, ורוב לא נדחים לפסח שני.

אם עיברו ביום ל' אדר עולא אמר אין מקדשים ובר"ח הבא מקדשים לניסן שואלת הגמרא, לשמואל הסובר שאין מעברים ביום שלשים של חודש אדר, מה

הדין אם עיברו את השנה? אמר עולא, אין מקדשים את החדש לומר מקודש הוא לאדר השני²²¹, אלא שותקים. וכאשר בא ראש חודש הבא מקדשים אותו לניסן.

ומה הדין אם קידשו את החודש לאדר השני? אמר רבא, העיבור בטל, ורב נחמן אמר מעובר ומקודש, השנה מעוברת וראש חודש אדר מקודש. ורבא הקשה לרב

נחמן הרי מפורים לפסח יש שלשים יום²²². ומפורים דורשים בהלכות הפסח, כמו ששנינו בבבביתא, שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, רבן שמעון

בן גמליאל אומר שתי שבתות. וכיון שלא עיברו את השנה קודם הפורים ושמעו דרשה בהלכות הפסח כשבית דין יעברו את השנה וירחיקו את הפסח ויודיעו

זאת לא יאמינו לשלוחי בית דין ויזלזלו בחמץ? אמר לו רב נחמן, אנשים יודעים שעיבור שנה תלוי בחשבון התקופות²²³, וכשבית דין יעברו את השנה ביום

השלשים של אדר ויקדשו את החודש לחודש אדר, יאמרו שהחשבון לא עלה בידי החכמים עד עכשיו.

221 שכיון שראוי לקבוע ניסן, קוראים בו זה ניסן ואין אחר ניסן. רש"י.

222 היה יכול להקשות על המשנה במסכת עדיות הם העידו שמעברין את השנה כל אדר . תוס'.

223 שהקיץ והחורף משתנים וזוים לפי חשבון תקופת החמה, וכשימי שנות החמה מרובים על שנות הלבנה יותר מדאי האביב מתאחר אחר הפסח, שאנו קובעים את המועדות אחר תולדות הלבנה. רש"י.

